

anti-revolutionaire Tweede-Kamer-lid L. F. Duymaer van Twist, die in een vergadering van confessionele en liberale kamerleden het denkbeeld opperde, dat men op betrouwbare, met groot verlot gezonden dienstplichtigen uit de noordelijke en zuidelijke provincies een beroep zou doen om vrijwillig weer onder de wapenen te komen. De minister van oorlog keurde het voornemen goed. Geld was er niet. De organisatoren in Leeuwarden hadden f 10 000 nodig. Nog vóór vijf uur, sluitingstijd van de postkantoren, had de Rotterdamse scheepvaartmagnaat dr. A. G. Kröller ze ter beschikking gesteld. Een telegrafische postwissel werd verzonden en donderdagochtend om half twaalf kwam de eerste trein – een expres-trein – met 600 vrijwilligers uit Friesland in Den Haag aan, onder hen twee-en-twintig man uit Sneek, onder die twee-en-twintig een jeugdig advocaat, reserve-kapitein mr. Pieter Sjoerds Gerbrandy¹.

Nog was de deining niet ten einde. Daags tevoren, woensdag, had schout-bij-nacht J. Albarda, de marine- en stellingscommandant van Den Helder (de Duitse revolutie was in de marinebasis Kiel begonnen!) in een gesprek met bestuursleden van de bonden van lager marinepersoneel die allerlei eisen stelden, een passieve houding aangenomen; hij werd kort nadien van zijn functie ontheven. Ook had, in de hoofdstad, Wijnkoop die al maandagavond opgeroepen had tot de vorming van 'de Commune van Amsterdam, die in dit land zal stichten de Federatieve Socialistische Republiek (*applaus*)'², woensdagavond, na een tweede vergadering, met de dichteres Henriëtte Roland Holst aan het hoofd gelopen van een stoet die zich op weg begaf naar de Oranje-Nassau-kazerne. Een wachtmeester had er laten schieten: één dode, drie gewonden.

Meer bloed vloeide niet. Terwijl de Bijzondere Vrijwillige Landstorm snel van honderden groeide tot duizenden, vooral afkomstig uit anti-revolutionaire en rooms-katholieke kringen, en terwijl met name door de confessionele partijen en nu ook door liberalen en vrijzinnig-democraten opgeroepen werd tot steun aan het wettig gezag, was Troelstra's half-en-half impulsieve oproep tot revolutie al volledig gesmoord. De socialistische leider stortte psychisch ineen. Die donderdag ving zijn fractielid J. H. Schaper, een nuchter vakbewegingsman die van meet af aan tegen het avontuur gewaarschuwd had, in de Tweede Kamer de slagen op die voor Troelstra bestemd waren. Een dag later arriveerde Colijn dien Gerretson en van Gybland Oosterhoff met telegrammen bestookt hadden. Het voedselcontract dat hij in Londen namens de regering ondertekend had, was op Engels initiatief zo

¹ *Als 't moet*, p. 75–76, 104–05. ² *De Tribune*, 12 nov. 1918, aangehaald bij Cornelissen e.a.: *De taaië rooie rakkers*, p. 37.